SUNDHEDSSTYRELSEN

SOMALI

Uurka

BAARITAANKA UURJIIFKA

HAMBALYO UURKA

Dhamaan dumarka uurka leh waxaa loo soo bandhigaa fursad labo iskaanin inta ay uurka leeyihiin si lo arko uurjiifku in uu sidii loo rabay u korayo. Dabcan adiga ayaa go'aanka iska leh in aad qaadaneyso fursadaan iyo baaritaanada kale ee uurka. Sida caadiga ah waxaa iskaaninka laga saaraya caloosha dusha sare. Iskaaninka qatar uma laha adiga iyo ilmahaba.

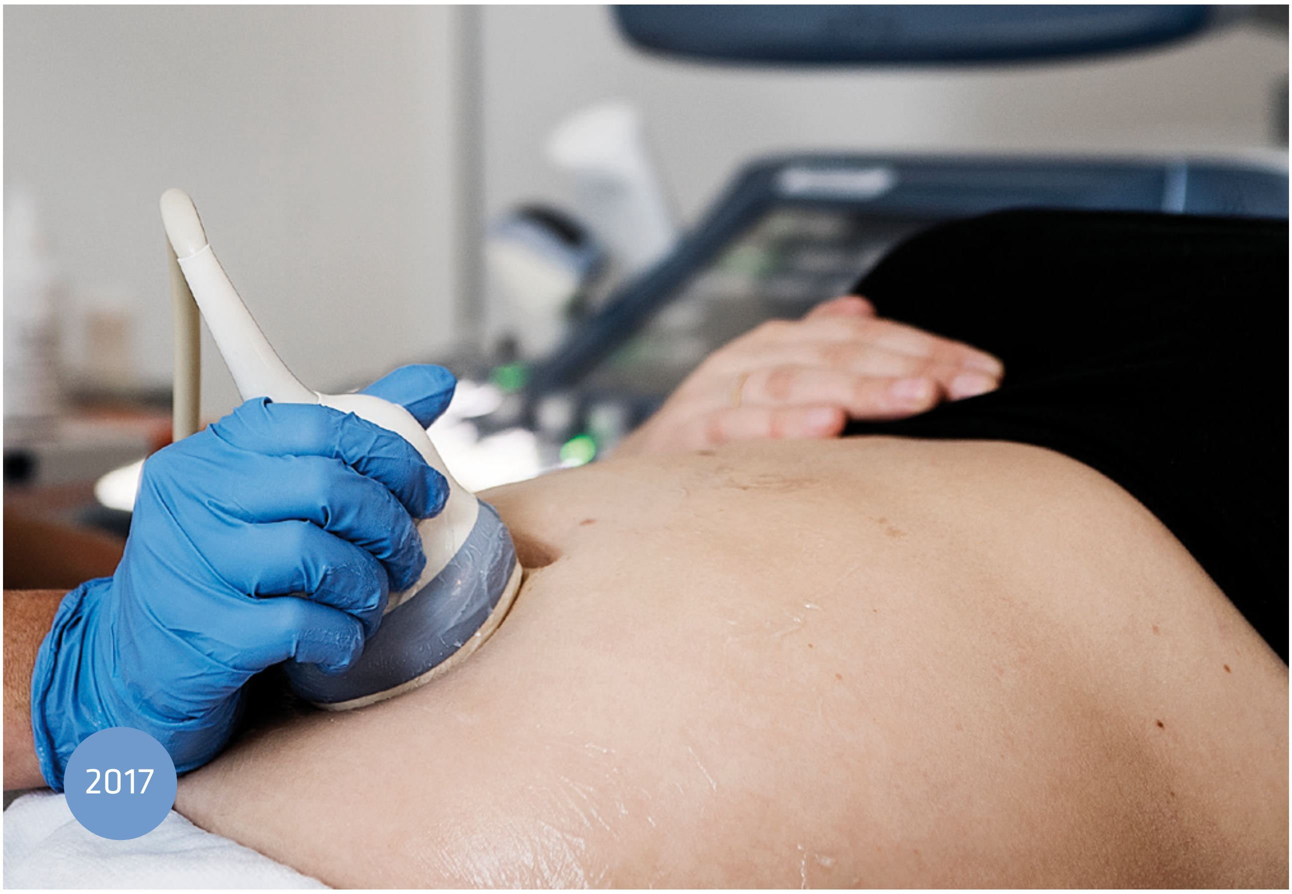

2017

1. ISKAANINKA QIYAASTII USBUUCA 11-13

Isakaaninka sadex biloodka ee koowaad waxaa la baarayaa:

- in ay nolol ku jirto
- in ay mid ama dhoor uurjiif ay ku jiraan
- ilaa inee ayaad tahay

– iyo in la qabto xiliga la qiyaasayo dhalmada

Hadii aad dooneyso in aad ogaatid, hadii uurjiifta koromosoomadooda wax ka qaldanyihiin sida Down syndom, uurjiifka qoortiisa ayaa iskaanin la saarayaa. Dhererka qoorta iyo tijaabo dhiig ah iyo da’daada ay sheegaya jaaniska keeni karta koromosoom qaldan.

Koromosoom qaldan wacxa ay ka dhigantahay, in ilmuhu uu ku dhasho xag maskixin ama jismiyan uu noofo yahay iyo in uu si caadi ah uusan u kobcin.

2. ISKAANINKA QIYAASTII USBUUCA 18-21

Iskaaninka lixda bilood waxaa la baarayaa:

- • uurjiifka organadiisa (kilyaha wadnaha, sambabada iwm)
- • Ibida halka ay kaga jirto minka.
- • In uurjiifku uu u korayo sidii la rabay.

Baaritaanada waxa ay sheegayaan:

- in ay jiraan calaamado, in uu uurjiifku qabo koromosoom qaladan
- in ay jiraan uumis aan dhameyn, sida cilad wadnaha ah.

JAANISKU KROMOSOOM QALDAN

Baaritaanka ugu horeeya uu uurka dhakhtarku waxa uu ku weydiindoonaa, in aad dooneysid in la baaro, uurjiifku uu qabo koromosoom qaldan. Hadii aad tiraahdo haa, in lagaa qaado dhiig. Taasi kama dhigna in la yiri haa baaritaano kale ama farogalin kale. Adiga ayaa go'aan ka gaaraaya marwalba, laguu soo bandhogo baaritaan cusub.

Cusbitaalka waxa ay ku xisaabinayaan in uurjiifku uu leeyhay koromosom qaldan waa dhiiga la qaaday iyo dherarka qoorta ee uurjiifka iyo da'daada. Waxa lagu siinayaa jawaab iskaanka ugu horeeya qiyaas usbuucyada 11-13. Waxa laguu sheegayaa, in ay qatartu yartahay ama ay badantahay, oo uurjiifku ku jiro marxalad, in baaritaano kale.

Jawaab suurto gal ah:

Fursad yar
– in uurjiifku uu sido koromosoom qaldan. Badanaa dumarka uurka leh boqolkiiba 95 waxa ay leeyihiin fursad yar

Fursad sareysa
– in uurjiifku uu qabo koromosoom qaldan. In kasto fursadu ay badantahay, hadane waxa ay u badantahay, in uu uurjiifku sido koromosoom caadi ah. Fursado waxa ay badanhay goortii ay tahay 300 ba 1 ama waxii kabadan sida 50 kiiba 1. Fursada 300 ba 1 waxa ka dhigantahay, in uurjiifku uu sido yahay 299 koromasoom caadi ah iyo in uu sido yahay koromosoom qaldan 1 kali 300 ba. Fursada ay bado waxaa laguu soo bandhigayaa baaritaano dheeraad ah.

Hadii ay badato fursadu uu uurjiifku sido koromosoom qaldan, waxa aad ka howl galeysaa in aad dooneysid, in aad wax badan ka ogaato marxaaalada uurjiifku ku suganyahay.

BAARITAANO DHEERAAD AH

Hadii ay badato fursadu uu uurjiifku sido koromosoom qaldan, ama hadii uu iskaaninka sheego abuuris aan dhameyn, waxaa laguu soo bandhigo doonaa baaritaano kale oo dheeraad ah.

Hadii baaritaanada oo dhan ay caadi yihiin, waxa sabab u noqonkartaa in la dareemo xasilooni, laakiin hubaal ma aha in ilmuhu caafimaad qabo markuu dhalanaayo. Lama baari karo wax walbo – lamana helaayo marwalbo waxa la baarayo.

Waxa kale oo aad ogaataa, in baaritaanada mararka qaarkood ay sheegaan , laga yaabe in uurjiifku waxa ka qaldanyihiin, laakiin aan hubaal la'aan darteen aan la sheegi karin. Taa awgeed waxaa la wajihi karaa marxalad adag iyo go'aan dhib badan.

Kuwaani waa baaritaanada lagu soo bandhigo karo:

Dhiig qaadis (NIPT)

Dhiiga hooyada waxaa laga helayaa maadada dhaxalka(DNA) ee uurjiifka. Dhiiga caadi ah laga qaado hooyada waxaa laga baari karaa ugu badnaan in ay la egtahay fursado koromosoom qaladan. NIPT wax khatar ah uma laha hooyada iyo ilmuha.

NIPT lagama heli karo dhamaan koromosoomada qaldan, laakiin mid hubaal sare leh waxaa lagu tijaabin karaa sadax ugu badan sida caadiga ah Downs syndrom Edwards syndrom og Pataus syndrom.

Tijaabada Ibida ama xabka

Waxa ay ku xirantahay uurkaaga in ta uu yahay, waxa laga qaadi karaa tijaab ibida ama xabka si loo baaro maadada hidaee uurjifka. Baaritaanadaasi waxaa lagu sameynayaa cusbitaalka. Waxaa lagaa saari doonaa iskaaning caloosha du sheeda isla markaana cirbidad dhumuc yar ayaa lagaaga mudi doonaa caloosha harageeda. Waxaa aad dareemayaa sida harga oo la mudayo. Cirbadaasi waxaa lagu soo nuugayaa unug ibida ama waxa yar oo xab ah. Tijaabada waxaa loo dirayaa baaritaan, oo waxaa la soo baari doonaa dhamaan koromosoomada uurjiifka. Waxaa laguugu wargelin doonaa goorta aad jawaabta heli doontid..

Markii la sameynayo baaritaan ibida iyo xabka waxa jira khatar yar ilmaha oo soo dilma ayada oon loogu talogalin. Waxa ay dhacdaa waxa ka yar 200 ba 1 baaritaanada (ka yar 0,5 boqolkiiba)

Tijaabada ibida iyo xabka waxa sheegi karaan, in uurjiifku uu leeyahay koromosoomo caadi ah ama koromosoom qaldan.

JAWAABTA BAARITAANKA

MACLUUMAAD DHEERI AH
Waxa aad ka aqrin kartaa waxii dheeraad ah ee baaritaanka uurjiifka cusbitaalka shabakadiisa internetka iyo www.sundhedsstyrelsen.dk

Hadii wax walbo ay wanaagsan yihiin

Hadii natiijadu ay sheegto, wax walbo waa caadi yihiin, uurkaagii waxa uu ku sii soconayaa la tashigii iyo baaritaanadii sidii loo qorsheeyay

Hadii ay jiraan wax caadi aheyn

Hadii baaritaanadu sheegaan, in ay jiraan wax yaabo aan caadi aheyn, waxa laguu soo bandhigo doonaa talabixin cusbitaalka ah.

La talintaasi waxa lagu siinayaa macluumaad ku saabsan, waxa ay tahay in aad hesho ilmo xanuunkaasi qaba ama curiyaan ah, sida uu ilmuhu ku dhalan doono. Waxaa lagaala talindoonaa sidoo kale fursadaha daweynta dhalmada kadib. Waxa kale oo aad wada hadal la yeelandoontaa lataliyahaaga xaga sooshalka ee degmada, nooca caawinaada iyo taageerada aad heli karto, goortii uu ilmuhu dhasho

Hadii aad dooneyso, waxaa lagula xiriirsiinkaraa waalidiin haysta caruur qaba xanuunkaasi ama curiyaan iyo ururada ku haboon, waxa ay ku siin karaan macluumaad dheeri ah

Waa dumarka xaquuqdeeda in ay go'aan ka qaadashada, waxa sida ay wax noqonayaan, hadii baaritaanadu sheegaan in ay jiraan wax aan caadi aheyn. Dhakhtarku waxa uu kala talinayaa fursadaha aad heli karto marxaladaa taagan. Go'aankaasi waa la xushmeynayaa iyo waana la taageerayaa.

HADII LEYSLA SOO QAADO IN LA SOO XAAQO

Uurjiifka laga yaabee in aad u jiranyahay ama uu dhiman yahay ama curiyaan yahay, oo ay keento in aad ku fikirto in lasoo afjaro uurka. Waa go'aan adag, oo waxaa laguu soo bandhigi doonaa ka hor iyo ka dib xaaqitaanka. Qofkii cadsanayo in ilmo laga soo saaro cusbuuca 12 ka dib, dhakhtarka waxa uu ogolaansho ka dalbayaa gobalka qeybta ilmo iska soo saarida, oo ka hool galaya, in uurkaasi la soo af jari karo.

Ururka wadaniga ah ee ilmaha yar dhinta waxa ay soo saaraan macluumaadyo qoraal ah iyo waxa ay bixiyaan wada hadalo lacag la'aan ah ka hor am aka dib xaaqitaanka. Eeg www.spaedbarnsdoed.dk